

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA VÝTVARNÁ VÝCHOVA S DIDAKTIKOU OSZNM132

Studijní program: Učitelství výtvarné výchovy pro 2. stupeň základní školy a střední školy a základní umělecké školy - maior [ON2VV20MA](#) a minor [ON2VV20MI](#)

Studium: navazující magisterské

Státní závěrečná zkouška (dále jen SZZ) i její klasifikace se koná v souladu se Studijním a zkušebním řádem Univerzity Karlovy, Pedagogické fakulty, článek 9 a příslušným opatřením děkana fakulty.

Integrovaná zkouška z výtvarné výchovy se skládá ze tří oblastí:

- A) Oborová didaktika** (15 minut)
- B) Vědy o umění** (15 minut)
- C) Reflektovaná autorská tvorba** (15 minut)

Studenti si vylosují jeden okruh z oborové didaktiky a jeden z věd o umění.

Studenti obhájí vlastní umělecký projekt, který vznikl v průběhu studia v kurzech umělecké tvorby (například Ateliér I; Ateliér II, Kontexty umění; Ateliér III., Reflektovaná tvorba). Ke zpracování portfolia se pojí také obsah kurzů Profilové reflektivní portfolio.

Odpověď na okruh z oblasti A dokumentují ukázkami z pedagogické praxe.

Odpověď na okruh z oblasti B studenti podloží souborem tzv. vizuálních opor, který si přinesou na USB disku. Jedná se pouze o soubor obrazů bez popisků a dalších informací.

Odpovědi studentů klasifikuje komise v neveřejném jednání. Integrovaná zkouška je hodnocena jednou společnou známkou.

doc. PhDr. Martin Raudenský, Ph.D.
garant studijního programu

A) Oborová didaktika

Studenti si vylosují jeden z následujících dvaceti okruhů z didaktiky výtvarné výchovy. Výklad z didaktiky podpoří ukázkami z připraveného didaktického portfolia.

Tematické oblasti:

- I. Aktéři ve výtvarné výchově a jejich role
- II. Obsah výuky ve výtvarné výchově a jeho širší souvislosti (učivo, jeho uspořádání a zpracování v kulturních a společenských kontextech)
- III. Výukový proces ve výtvarné výchově (plánování, realizace a reflexe výuky)

I. Aktéři ve výtvarné výchově a jejich role

1. Osobnost žáka ve výtvarné výchově

Postavení a role žáka ve výtvarné výchově – žák jako tvůrce, divák a člen kulturního společenství. Vývoj výtvarného projevu dítěte a jeho respektování v práci učitele.

2. Individuální a společenské souvislosti výuky výtvarné výchovy

Žák jako autonomní tvůrce ve vzdělávacím procesu. Smysl a cíle vzdělávacího a výchovného působení na žáka ve výtvarné výchově. Výtvarná výchova jako podpůrná aktivita v procesu inkluze.

3. Žák a učitel ve výtvarné výchově

Žák a učitel - pedagogické, osobnostní i sociální souvislosti jejich role a pozice ve výtvarné výchově. Sociální vztahy mezi žáky, individuální a skupinová práce a její specifika, reflektivní dialog ve skupině.

4. Role vyučujících ve výtvarné výchově a jejich osobnost

Učitel / umělec / kurátor / badatel. Já jako učitel/ka výtvarné výchovy, můj vztah k profesní komunitě, profesní rozvoj. Sociální, etická a genderová problematika v práci učitele (vztahy k žákům, kolegiální vztahy, vztahy k rodičům, k nadřízeným apod.). Odras osobního vztahu k umění a vlastní tvorbě v plánování a hodnocení výuky VV.

II. Obsah výuky ve výtvarné výchově a jeho širší souvislosti. Učivo, jeho uspořádání v kulturních a společenských kontextech.

5. Učivo ve výtvarné výchově a jeho charakteristické rysy

Didaktická znalost obsahu a její kulturní, umělecké, sociální a personální souvislosti. Výběr a formulace učiva při plánování výuky. Učivo výtvarné výchovy podle RVP.

6. Vzdělávací obsah ve výtvarné výchově v kulturních a společenských souvislostech

Kulturní, umělecké, společenské a personální stránky učiva, jejich vztahy a vzájemné vazby. Klíčové kompetence a výtvarná výchova. Etika, morálka, společenské normy v obsazích výuky výtvarné výchovy. Kontroverze v umění a jejich místo v hodinách výtvarné výchovy.

7. Výběr a didaktická transformace obsahů ve výtvarné výchově

Hlediska výběru vzdělávacích obsahů, jejich didaktická transformace v přípravě a vedení výuky. Téma, námět a jejich didaktické rozpracování. Formulace a zadávání výtvarných úloh. Vztahy mezi námětem a volbou vyjadřovacích prostředků. Volba námětu ve vztahu k možnostem cílové skupiny. Cíle výuky a evaluace výuky.

8. Rámcový vzdělávací program a školní vzdělávací program
Vznik a vývoj kurikulárních dokumentů pro výtvarnou výchovu. Kurikulární dokumenty pro ZŠ, G a ZUŠ, jejich koncepce a obsah, shody a rozdíly. Vzdělávací oblast Umění a kultura. RVP a ŠVP jako příležitost pro učitele. Konkrétní ukázka ŠVP pro výtvarnou výchovu.

9. Mezioborové a mezipředmětové vztahy ve výtvarné výchově
Výtvarná výchova v mezioborových vztazích. Autonomní pozice výtvarné výchovy v mezipředmětové spolupráci. Interdisciplinarita v kurikulu. Úloha a postavení výtvarné výchovy v mezioborových projektech.

10. Vizualní gramotnost a vizualní kultura
Vymezení pojmů vizualní gramotnost a vizualní kultura, společenské a kulturní kontexty jejich vzniku. Vztah výtvarné výchovy a teorií vizualní kultury. Koncepce výtvarné výchovy zaměřené na vizualní kulturu u nás a v zahraničí. Diskursivní pojetí výtvarné výchovy.

III. Výukový proces ve výtvarné výchově (plánování, realizace a reflexe výuky)

11. Vyučovací jednotka, její struktura a její souvislosti ve výtvarné výchově.
Hodina výtvarné výchovy, její struktura a dynamika. Výběr a vedení podnětných učebních situací ve výtvarné výchově; reflexe jejich průběhu a výsledků.

12. Příprava na výuku – plánování a vedení výuky
Krátkodobé a dlouhodobé plánování výuky (cíle, fáze, postupy, metody, klíčové pojmy). Postupy plánování výuky. Tvořivý přístup k výuce.

13. Motivace ve výtvarné výchově
Vztah žáků k umění a k předmětu výtvarná výchova. Motivace k výtvarné činnosti. Hodnocení ve výtvarné výchově ve vztahu k motivaci. Individualizace a diferenciacce ve výuce výtvarné výchovy.

14. Interpretace a reflexe ve výtvarné výchově
Úloha interpretace, reflexe a dialogu ve výtvarné výchově. Subjektivní a intersubjektivní rovina interpretace. Komunikační aspekty výtvarné výchovy. Reflexivní dialog jako součást výuky, sebereflexe jako zdroj poznání. Vztahy mezi vizualním a verbálním vyjádřením žáka. Diskursivní pole výtvarné výchovy.

15. Hodnocení ve výtvarné výchově
Hodnocení ve výtvarné výchově z pohledu pedagogického a sociálního. Kdo hodnotí ve výtvarné výchově? Otázky objektivity a subjektivity hodnocení ve výtvarné výchově. Vizualní gramotnost, kritické myšlení a myšlení vyššího řádu ve výtvarné výchově v kontextech hodnocení.

16. Učitelovo pojetí výuky a programy výtvarné výchovy
Pojetí výtvarné výchovy v práci učitele. Vymezení učitelova pojetí výuky, jeho uvědomělá i neuvědomělá stránka a způsoby jeho reflektování. Vztah mezi osobním pojetím výuky a širšími koncepcemi (osnovy, rámcové vzdělávací programy, evaluační standardy apod.). Současné koncepce vzdělávání, současné koncepce výtvarné výchovy a současná kultura jako rámec pro hodnocení práce učitele.

17. Výtvarná výchova v sociálním prostoru
Komunikace výtvarného pedagoga a žáků s rodičovskou a odbornou veřejností. Možnosti prezentace vlastní pedagogické práce učitele. Otázky etiky a práva veřejné prezentace dětské výtvarné

práce. Úloha vzájemné komunikace mezi učiteli výtvarné výchovy a úloha teorie jako nástroje profesní komunikace.

18. Základní a střední školy a výtvarná výchova

Postavení ZŠ, SŠ a ZUŠ v českém systému vzdělávání. Specifika a pozice výtvarné výchovy na ZŠ, SŠ a ZUŠ. Kurikulární dokumenty. Organizace a formy výuky. Ostatní vzdělávací instituce a volnočasové výtvarné vzdělávání v ČR. Formální a neformální vzdělávání v umění a kultuře.

19. Galerijní a muzejní edukace

Výtvarná výchova jako součást edukace v kulturních institucích. Formy komunikace mezi školou, galerií, muzeem, místními centry kulturních a sociálních aktivit. Metody a typy programů galerijní a muzejní edukace. Historické kontexty galerijní a muzejní pedagogiky.

20. Výzkum ve výtvarné výchově

Obsahy a cíle výzkumu ve výtvarné výchově. Design výzkumu. Metody sběru a analýzy dat. Místo výzkumu v práci učitele výtvarné výchovy.

B) Vědy o umění

Studenti si vylosují jeden z následujících dvaceti okruhů z věd o umění. Výklad doprovodí souborem tzv. vizuálních opor, který si přinesou na USB disku. Obrazy nesmí být opatřeny popisky a dalšími informacemi.

1. Umění a skutečnost z hlediska tvorby i recepce

Proměny jejich vzájemného vztahu v epoše moderny, postmoderny a v současném umění. Základní možnosti přístupu ke skutečnosti (smyslový, rozumový, citový, estetizující), možnosti třídění způsobů uměleckého vyjádření. Umělecké dílo jako výpověď doby, osobní výpověď umělce a komunikační východisko osobní reakce diváka.

2. Umělecké dílo a jeho vnímání

Aspekty vnímání a tvorby uměleckého díla. Smyslový obraz reality a jeho podoby v uměleckém díle. Proměny vyjadřovacích prostředků a obraz světa. Možnosti vnímání uměleckého díla prostřednictvím těla. Příklady z různých historických období.

3. Vztah umění a diváka

Institucionální rovina prezentace a zpřístupnění umění. Vztah uměleckého díla, diváka a instituce, podmínky recepce uměleckého díla, které instituce vytvářejí. Instituce zaměřené na prezentaci umění (muzea, galerie, periodika) jejich vývoj, aktuální podoby v ČR i zahraničí.

4. Umělecké dílo jako znakový systém a jako prostředek vizuální komunikace

Význam pojmu znak ve vizuální komunikaci. Interpretace a porozumění uměleckému dílu. Rozdíly a vztahy mezi formou, obsahem a významem znaku v umění a designu. Signifikace a resignifikace (označování a přeznačování), multiplikace a reprodukce jako prostředek komunikace umělecké, politické, ekonomické, vzdělávací apod.

5. Vztah obsahu a formy v uměleckém díle

Vztah obsahu a formy v uměleckém díle a jeho proměny s důrazem na moderní, postmoderní a současné umění. Forma jako prostředek sděleného obsahu. Příklady proměn formy u téhož námětu. Konvence, kánony, normy a schémata a jejich proměny v moderním, postmoderním a současném umění. Polarita formy a obsahu v moderním, postmoderním a současném umění.

6. Proměny architektury

Proměna pojetí místa, tvaru a prostoru v architektuře a urbanismu v návaznosti na konkrétní epochu. Konkrétní příklady z historické, moderní, postmoderní i současné architektury. Funkce architektury ve společnosti.

7. Proměny sochařství

Sochařské pojetí reálného prostoru. Socha ve veřejném prostoru, její role a funkce v historii. Interpretace sochařské tvorby a jejich výrazových možností na konkrétních příkladech. Materiálová podstata sochy a její proměny v čase.

8. Zásadní proměny uměleckého vyjadřování

Proměny uměleckého vyjadřování ve 20. a 21. století v globálním kulturním prostoru. Nové formy a podoby výtvarných druhů, médií a tvůrčích postupů. Například objekty, asambláže, akumulace, komprese, multiplikace, instalace, reprodukce a další.

9. Proměny kompozice

Kompozice a její principy ve volné, plošné i prostorové tvorbě; její proměny v moderním, postmoderním a současném umění. Tradiční kompoziční principy a jejich popírání.

10. Proměny figurativního umění

Proměny figurativního umění a jejich historické a kulturní souvislosti. Zásadní kvalitativní proměny figurativního umění ve 20. století, klíčové zlomové fáze v jeho vývoji. Figurativní projev v postmoderním a současném umění.

11. Nefigurativní umění a abstrakce

Nefigurativní projev a abstrakce ve volném i užitém umění; v pravěkém, starověkém a raně středověkém umění; modernistické a avantgardní tendence, současné podoby nefigurativního a abstraktního umění. Různé cesty k abstrakci.

12. Kresba

Výrazové prostředky kresby, její specifické vlastnosti a možnosti. Proměny funkce, účelu a role kresby v různých obdobích a kulturních oblastech. Místo a význam kresby ve vybraných kulturních obdobích, současné postavení kresby jako specifického výtvarného oboru. Kresba v současné vizuální kultuře a umění.

13. Malba

Malířské výrazové prostředky a specifické vlastnosti a možnosti malby. Proměny funkce, účelu a role malby v různých obdobích a kulturních oblastech. Místo a význam malby ve vybraných kulturních obdobích. Postavení malby v současném umění a vizuální kultuře.

14. Grafika

Grafika jako samostatná umělecká disciplína v různých obdobích a kulturách. Grafika v moderním, postmoderním a současném umění. Významné tendence a osobnosti současné grafiky. Technické možnosti grafiky a principy tisku.

15. Písmo, kniha a užitá grafika

Historie, vývoj a současné pojetí knihy. Struktura knihy, typografie, ilustrace. Fenomén autorské knihy. Užitá grafika a grafický design, vizuální komunikace. Digitální typografie a její možnosti. Současný český grafický design. Významné osobnosti v oblasti typografie, grafického designu, ilustrace, knižní tvorby.

16. Užitá tvorba a design

Umělecké řemeslo, průmyslová výroba a produktový design. Materiál, tvar, výrobek, jeho kvalita, důležité funkce. Požadavky na užitkový předmět, vliv módy a životního stylu. Ekologické a sociální aspekty designu, společenská zodpovědnost designérů, výrobců a uživatelů. Významné osobnosti užitě tvorby a designu.

17. Fotografie jako svébytné umělecké médium

Proměny fotografie v historii a v současnosti. Funkce a druhy fotografie (dokumentární, autorská, reklamní a další). Oborové přesahy fotografie (instalace, performance, konceptuální umění apod.). Analogová a digitální fotografie. Fotografie v současnosti - realita, fikce, veřejný prostor, sociální sítě atd. Významné osobnosti české i světové fotografie.

18. Konceptuální a postkonceptuální tendence v umění

Akce, tělo, slovo, místo, prostor. Umění akce, body art, koncept art, land art, eko art, mail art, kinetické umění, umění instalace, video art, intermedialita, angažované, politické umění a aktivismus v umění. Významné osobnosti českých i světových proudů konceptuálního umění.

19. Proměny a širší přesahy problematiky gender artu. Kritické procesy destabilizace homogenní kategorie mužské a ženské rodové identity v kontextu vývoje světového i českého vizuálního umění od druhé poloviny 20. století. Základní terminologie: gender, esencialismus, politika těla, teorie pohledu, patrilineárnost, patriarchát, transgender, androgyn, kyborg, posthumanismus.

20. Nová média a technologie

Video art, multimediální umění, digitální tvorba, net art; proměny vizuálního řádu vlivem nových technologií. Vliv analogových a digitálních technologií na vývoj výtvarného umění. Specifika pohyblivého obrazu. Projekce a multimediální instalace.

C) Reflektovaná autorská tvorba

Studenti představí svoji autorskou tvorbu ve formě reflektovaného portfolia. To obsahuje výtvarné práce realizované během studia s popisky, případně samostatně vytvořené práce, seznam literatury a výstav, dokumentaci průběhu a výsledků praxí včetně vlastního realizovaného pedagogického návrhu. Kvalitně graficky zpracované a adjustované portfolio studenti předkládají v elektronické podobě (PDF prezentace) nebo fyzické podobě (desky s pracemi, dokumentace akční tvorby aj.).

Studenti reflektují autorskou tvorbu ve vazbě na pedagogickou praxi a orientaci ve vizuální kultuře.